

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การยกระดับการให้บริการ
เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน
ตาม BCG Economy Model

จัดทำโดย นางอรรรัตน์ สิริธิบุศย์
รหัส 9748

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ
ในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐานตาม BCG Economy Model

จัดทำโดย นางอรรรัตน์ สิทธิบุศย์
รหัส 9748

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2566

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรมของสำนักงาน ก.พ.

นายเชิดศักดิ์ สันติวรฤทธิ
อาจารย์ที่ปรึกษา

นางปัทมา เขียววิศิษฐ์สกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา

นายอารักษ์ พรหมณี
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

กรมการค้าต่างประเทศเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ ภายใต้กลุ่มภารกิจ (Cluster) ด้านการค้าต่างประเทศ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 6 ประเด็น คือ 1) ประเด็นที่ 3 การเกษตร 2) ประเด็นที่ 8 ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ 3) ประเด็นที่ 9 เขตเศรษฐกิจ 4) ประเด็นที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก 5) ประเด็นที่ 20 การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ และ 6) ประเด็นที่ 21 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ สำหรับแผนปฏิบัติการกระทรวงพาณิชย์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) เกี่ยวข้องกับกรมการค้าต่างประเทศ 3 ประเด็น คือ 1) พัฒนาศักยภาพทางการค้าของเกษตรกรและผู้ประกอบการ 2) สร้างขีดความสามารถการแข่งขันระหว่างประเทศ และ 3) ยกย่ององค์กรให้มีประสิทธิภาพและการส่งเสริมธรรมาภิบาล

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ทุกระดับ ผู้ศึกษาจึงเสนอ**วิสัยทัศน์**ของตำแหน่งรองอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศที่เป็นเป้าหมาย คือ **“ขับเคลื่อนการค้าระหว่างประเทศด้วยแนวคิดและเทคโนโลยีอนาคตเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน”** ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าจากสถานการณ์การค้าของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำและคนในองค์กรต้องมีรอบความคิด (Mindset) ไปในทางที่ดี มองไปข้างหน้า สามารถคาดการณ์และวิเคราะห์สิ่งที่เกิดในอนาคตได้ และพร้อมที่จะยืดหยุ่น ปรับวิธีคิด รู้เท่าทันสถานการณ์การค้าที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีเครื่องมือที่สำคัญคือเทคโนโลยีและนวัตกรรม มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาสินค้าและบริการภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหา ดำเนินการเชิงรุก เตรียมการรับมือ รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเพื่ออำนวยความสะดวก ลดขั้นตอน ลดต้นทุน และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายในและต่างประเทศ ให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับ ตอบโจทย์ความต้องการและพฤติกรรมของประชาชนและผู้บริโภค รวมถึงนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ การส่งเสริมการตลาดและการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยวางแผนการผลิต การตลาด และสร้างเสถียรภาพด้านราคาและรายได้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าให้สินค้าไทย ตลอดจนเพิ่มมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย และนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจแบบยั่งยืนตาม BCG Economy Model ได้ในที่สุด

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จึงเป็นที่มาของ**ข้อเสนอ** เรื่อง **“การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model”** เป็นความต้องการที่จะยกระดับผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และสร้างมาตรฐานเพื่อจัดแบ่งประเภทของสินค้าตามคุณภาพ อันจะช่วยสร้างความแตกต่างทางคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร โดยนำนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน โดยจะใช้มุมมองและความเข้าใจ

ประชาชนมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ หรือที่เรียกว่า ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen - Centric Government) มาพัฒนาระบบให้บริการภาครัฐเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ท่ามกลางสถานการณ์การแข่งขันทางการค้าที่รุนแรง จึงคาดว่าในอนาคตประเทศผู้นำเข้าสินค้าจะให้ความสำคัญกับคุณภาพมาตรฐานของสินค้า ตลอดจนต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับที่มาของสินค้าได้ไปจนถึงแหล่งการผลิต

ข้อเสนอ เรื่อง “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model” เป็นข้อเสนอเพื่อยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานครอบคลุมทั้งด้านอุปทาน (Supply Side) หรือผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้ส่งออก ผู้ประกอบธุรกิจและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า กล่าวคือ จะดำเนินการพัฒนาระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานขึ้นใหม่ โดยแก้ไขปัญหาระบบเดิมที่การยื่นคำขอต่าง ๆ สามารถดำเนินการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่การรับใบทะเบียน ใบอนุญาต และใบรับรองมาตรฐานสินค้ายังคงต้องมาชำระค่าธรรมเนียมและรับเอกสารดังกล่าวที่กรมการค้าต่างประเทศ เพื่อนำไปใช้เป็นหลักฐานและแสดงใบรับรองมาตรฐานสินค้าต่อกรมศุลกากร อีกทั้ง ยังต้องรายงานการส่งออกสินค้ามาตรฐาน เนื่องจากยังไม่มีเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน โดยที่ระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่นี้ จะรองรับการดำเนินการแบบไร้กระดาษ (Paperless) ทุกขั้นตอน โดยผู้รับบริการไม่จำเป็นต้องมาติดต่อที่กรมการค้าต่างประเทศแต่อย่างใด หรือ เรียกว่าการให้บริการแบบ No Visit นอกจากนี้ ระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่นี้ ยังพร้อมเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จทางอิเล็กทรอนิกส์ (Biz Portal) เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน และสนับสนุนเป้าหมายการเป็นรัฐบาลดิจิทัลด้วยอีกทางหนึ่ง

สำหรับการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานด้านอุปสงค์ (Demand Side) จะนำนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยี QR Code มาประยุกต์ใช้ให้ผู้บริโภค หรือผู้นำเข้าสามารถตรวจสอบย้อนกลับถึงที่มาของสินค้าได้ หรือสอดแทรกการถ่ายทอดเรื่องราว (Telling Story) และการให้ความเห็น (Feedback) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสินค้าไทยให้ตรงกับความต้องการของตลาด โดยเริ่มต้นจากฐานข้อมูลผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐานและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าของกรมการค้าต่างประเทศ จากการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่ด้านอุปทาน (Supply Side) ตลอดห่วงโซ่อุปทาน และเชื่อมโยงฐานข้อมูลผู้ประกอบการ พ่อค้าคนกลาง โรงสี และเกษตรกร เข้าสู่ระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ผ่านกลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วยหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมการค้าต่างประเทศ กรมการค้าภายใน กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรมวิชาการเกษตร และกรมการข้าว นอกจากนี้ ยังสามารถนำฐานข้อมูลที่ได้มาประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และใช้เป็นโมเดลขยายขอบเขตสินค้าส่งออกของไทยให้ครอบคลุมชนิดสินค้ามากขึ้น เพื่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่าและรายได้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ตาม BCG Economy Model

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล (Individual Study) ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 97 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ประจำปี 2566 ซึ่งก่อนอื่นต้องขอขอบพระคุณอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ (นายรณรงค์ พูลพิพัฒน์) ที่เห็นถึงความสำคัญและได้ส่งดิฉันมาเข้าร่วมอบรมในครั้งนี้ และที่สำคัญรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้จะสำเร็จล่วงไปไม่ได้ หากขาดความอนุเคราะห์และความเอาใจใส่อย่างดียิ่งของท่านอาจารย์เชิดศักดิ์ สันติวรฤทธิ ท่านได้สละเวลา ติดตามและให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานฉบับนี้ รวมถึงคำสอนและแง่คิดดี ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำงานในฐานะข้าราชการที่ดี อีกทั้งยังได้รับข้อชี้แนะและคำแนะนำเพิ่มเติมจากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมอีก 2 ท่าน ได้แก่ ท่านอาจารย์ปัทมา เขียววิศิษฏ์สกุล และท่านอาจารย์อารักษ์ พรหมณี เพื่อนำมาปรับแก้ไขรายงานส่วนบุคคลฉบับนี้ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้ง 3 ท่าน มา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ขอขอบคุณเพื่อน พี่ น้อง ๆ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ที่สนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการจัดทำรายงานการศึกษาฉบับนี้ และขอขอบคุณสมาชิกกลุ่ม GP 3 และ นบส.1 รุ่น 97 ทุกท่านที่คอยให้กำลังใจ รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลข้อคิดเห็นดี ๆ ตลอดระยะเวลาที่อบรมร่วมกัน และที่จะขาดไปไม่ได้เลยคือ ขอขอบคุณผู้บริหารและคณะเจ้าหน้าที่สำนักงาน ก.พ. ทุกท่านที่ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ และให้การดูแลผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนอย่างดีตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม ส่งผลให้การฝึกอบรมหลักสูตรนี้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สุดท้ายนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ จะเป็นการดำเนินการที่ดีที่จะยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการยกระดับการให้บริการภาครัฐอื่น ๆ เพื่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน สร้างความเสมอภาคในการดำเนินธุรกิจ และการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐตามยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

อรรรัตน์ สิทธิบุศย์

พฤษภาคม 2566

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของกรมการค้าต่างประเทศ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	6
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	10
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	12
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	12
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	24
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	35
3. แผนพัฒนาตนเอง	37
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	37
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	38
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	40
บรรณานุกรม	41
ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	66

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 : การวิเคราะห์ความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณลักษณะที่จำเป็นในการ ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีต่างประเทศที่เป็นตำแหน่งเป้าหมาย	8
ตารางที่ 2 : ปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้ามาตรฐาน ปี 2563 - 2565	16
ตารางที่ 3 : แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามข้อเสนอ	33

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 : ความเชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์ระดับสูงของกรมการค้าต่างประเทศ	5
ภาพที่ 2 : โครงสร้างการบริหารงานของกรมการค้าต่างประเทศ	6
ภาพที่ 3 : กระบวนการขั้นตอนการส่งออกสินค้ามาตรฐาน	13
ภาพที่ 4 : มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญ ปี 2565	15
ภาพที่ 5 : เครื่องหมายรับรองข้าวหอมมะลิไทย และเครื่องหมายการค้า Word Mark “HOM MALI”	18
ภาพที่ 6 : เครื่องหมายการค้ามันเส้นสะอาด	18
ภาพที่ 7 : สรุปข้อเสนอ “การยกระดับการให้บริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model”	34

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นศึกษา/ข้อเสนอ เรื่อง “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model” โดยได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหา วิเคราะห์สภาพของปัญหา/ความท้าทาย เหตุผลความจำเป็นในการดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ความสำคัญของปัญหา

(1) ความเป็นมาของการกำหนดสินค้ามาตรฐาน

นับตั้งแต่ปี 2503 ได้มีการตราพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ แต่ด้วยความที่พื้นที่การเพาะปลูกสินค้าเกษตรกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ จึงทำให้ต้องมีการรวบรวมสินค้าจากหลายแหล่งผลิตเพื่อส่งออก เป็นเหตุให้คุณภาพของสินค้ามีความหลากหลาย ประกอบกับปัญหาผู้ประกอบการบางรายที่ไม่สุจริตมักใช้วิธีการผสมปลอมปนสินค้าส่งออก เพื่อลดต้นทุน และขายสินค้าตัดราคากัน เป็นผลทำให้สินค้าเกษตรส่งออกของไทยมีคุณภาพต่ำ ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงเศรษฐกิจ (ปัจจุบันคือกระทรวงพาณิชย์) จึงเล็งเห็นปัญหาว่า หากปล่อยให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นย่อมเกิดความเสียหายแก่ผู้ส่งออกที่สุจริต และกระทบต่อรายได้ของผู้เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร อันจะเป็นการสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ดังนั้น ในปี 2503 กระทรวงเศรษฐกิจ จึงได้เสนอการตราพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 ขึ้น และได้ประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวตั้งแต่วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา ต่อมา ในปี 2522 กระทรวงพาณิชย์ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 เนื่องจากมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเป็นเวลานาน อีกทั้งบทบัญญัติของกฎหมายไม่เหมาะสมแก่การควบคุมและส่งเสริมการส่งออกสินค้ามาตรฐานขาออก ณ สถานการณ์ขณะนั้น และเพื่อให้สามารถส่งเสริมและควบคุมคุณภาพของสินค้าขาออกให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้ประกาศกำหนดชนิดสินค้ามาตรฐานขาออกเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง และต่อมาเมื่อรูปแบบการค้าและการตลาดมีการเปลี่ยนแปลง ความต้องการของผู้ซื้อและผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนรูปแบบ ส่งผลให้การกำหนดมาตรฐานสินค้าขาออกที่บังคับใช้ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการค้าที่เปลี่ยนแปลงไป จึงได้มีการออกประกาศยกเลิกสินค้ามาตรฐานและมาตรฐานสินค้าบางชนิด กระทั่งปัจจุบัน สำนักงานมาตรฐานสินค้า กรมการค้าต่างประเทศ มีการกำกับดูแลสินค้ามาตรฐานขาออกรวม 9 ชนิด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ปุ๋ยนุ่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเขียว ปลาป่น ถั่วเขียวผิวดำ ข้าวหอมมะลิไทย และแป้งมันสำปะหลัง

พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2522 กำหนดหน่วยงานที่ต้องกำกับดูแลให้การค้าขาออกซึ่งสินค้ามาตรฐานเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ **กลุ่มบริหารและกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎหมาย** ประกอบด้วย คณะกรรมการมาตรฐานสินค้า สำนักงานมาตรฐานสินค้า (ผู้ให้บริการภายใต้กรมการค้าต่างประเทศ) พนักงานตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และพนักงานเจ้าหน้าที่ และ**กลุ่มที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย** ประกอบด้วย ผู้ทำการค้าขาออกซึ่งสินค้ามาตรฐาน (ผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐาน) ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้า (บริษัทเซอร์เวย์) และผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า (เซอร์เวเยอร์) ซึ่งถือเป็นกลุ่ม Key Players ที่สำคัญในการใช้บริการจากภาครัฐ และขับเคลื่อนการส่งออกสินค้ามาตรฐาน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดหน้าที่ อำนาจ และเงื่อนไขโดยให้ออกกฎหมายอนุบัญญัติเพื่อกำหนด**กระบวนการขั้นตอนการส่งออกสินค้ามาตรฐาน** กล่าวคือ เมื่อผู้ส่งออกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐานแล้ว และประสงค์จะส่งออกสินค้ามาตรฐาน ผู้ส่งออกจะต้องจัดให้มีการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าโดยการว่าจ้างผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าที่ได้รับอนุญาต ซึ่งจะมีมอบหมายผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าในสังกัดของตนที่ได้รับอนุญาตจากสำนักงานมาตรฐานสินค้า กรมการค้าต่างประเทศ ไปดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ณ สถานที่จัดเก็บสินค้า ตามที่ได้ดำเนินการแจ้งวันเวลา และสถานที่ไว้กับสำนักงานมาตรฐานสินค้า ในขณะที่เดียวกันผู้ส่งออกจะต้องขอรับใบรับรองมาตรฐานสินค้าจากสำนักงานมาตรฐานสินค้า (หรือบุคคลที่รัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นผู้ออกใบรับรองมาตรฐานสินค้า ปัจจุบันคือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย) เมื่อผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าแล้วเสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย จะต้องนำส่งผลการตรวจสอบดังกล่าว เพื่อประกอบการพิจารณาออกใบรับรองมาตรฐานสินค้าให้ผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐานนำไปแสดงต่อเจ้าพนักงานศุลกากรต่อไป รายละเอียดดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กระบวนการขั้นตอนการส่งออกสินค้ามาตรฐาน

พระราชบัญญัติดังกล่าว ยังกำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องรายงานการส่งออกและรายงานผลการปฏิบัติงาน เพื่อประกอบการต่ออายุใบทะเบียนและใบอนุญาตเป็นรายปีต่อไปตามข้อกำหนดด้านคุณสมบัติของผู้ที่ประสงค์ต่ออายุการอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด

ทั้งนี้ ปัจจุบัน กรมการค้าต่างประเทศมีระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้บริการด้านการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานสินค้าและการส่งออกสินค้ามาตรฐานผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ด้วย “ระบบบริการมาตรฐานสินค้าทางอิเล็กทรอนิกส์” และ “ระบบรายงานการส่งออกสินค้ามาตรฐาน” เริ่มตั้งแต่การยื่นคำขอจดทะเบียน/ขอรับอนุญาต ขอใบรับรองมาตรฐานสินค้า (มส.24) จนกระทั่งรายงานการส่งออกและรายงานผลการปฏิบัติงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ แต่ผู้รับบริการยังคงต้องเดินทางมาชำระค่าธรรมเนียมต่าง ๆ รับใบทะเบียน/ใบอนุญาต และรับใบรับรองที่กรมการค้าต่างประเทศ เพื่อนำไปแสดงต่อกรมศุลกากรก่อนการส่งออกซึ่งไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ นโยบายรัฐบาล และที่สำคัญที่สุดคือไม่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

(2) ความสำคัญทางเศรษฐกิจ

ภาคการเกษตรมีความสำคัญต่อความเป็นไปของเศรษฐกิจและความกินดีอยู่ดีของคนจำนวนมาก แม้ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Domestic Production : GDP) ของภาคการเกษตรมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 8.5 ของ GDP ทั้งประเทศ แต่กลับมีสัดส่วนแรงงานภาคการเกษตรสูงถึง 12 ล้านคน โดยที่การทำเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 90 ของพื้นที่เพาะปลูกของประเทศไทย ปลูกพืชเพียง 6 ชนิด คือ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด และปาล์มน้ำมัน (ข้าว และมันสำปะหลังเป็นสินค้ามาตรฐาน) ดังนั้น การพัฒนาภาคการเกษตรจึงเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และยังมีความท้าทายในการดำเนินนโยบายด้านการเกษตรเพื่อยกระดับรายได้ให้กับเกษตรกร ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลได้กำหนดโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Economy Model ซึ่งเป็นกลไกในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างทั่วถึง

ประเทศไทยถือเป็นประเทศหลักและสำคัญต่อการผลิตแหล่งอาหารป้อนสู่สังคมโลก ด้วยประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่สามารถผลิตสินค้าเกษตรได้เกินกว่าความต้องการบริโภคในประเทศ ทำให้สามารถส่งออกสินค้ารองรับความต้องการของตลาดโลกได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะสินค้าข้าวและมันสำปะหลัง ซึ่งกำหนดเป็นสินค้ามาตรฐาน ถือเป็นพืชเศรษฐกิจหลักและเป็นสินค้าพื้นฐานที่สำคัญของไทย จึงส่งผลให้ความผันผวนทางการค้าของสินค้าข้าวและมันสำปะหลังในตลาดโลกมักส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและเศรษฐกิจไทย ด้วยปัจจัยดังกล่าวเป็นเหตุให้รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันตลอดมาเพื่อรักษาไว้ซึ่งตลาดการค้าของไทย และหนึ่งในกลไกสำคัญ คือ กลไกด้านการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานสินค้าเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้าแก่ผู้นำเข้าและผู้บริโภคสินค้าไทยในต่างประเทศ อีกทั้งเพื่อสร้างความแตกต่างของสินค้าไทยในตลาดโดยนำเอาประเด็นด้านคุณภาพมาตรฐานมาเป็นตัวขับเคลื่อนจึงนำมาซึ่งการกำหนดสินค้ามาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้า

จากรายงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตอาหารอันดับต้น ๆ ของโลก อาหารจึงมีเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ และหากเกิดวิกฤตขาดแคลนอาหาร ก็เป็นโอกาสอันดีในการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารให้เติบโตยิ่งขึ้น ในฐานะแหล่งผลิตอาหารสำคัญและมีเป้าหมายสู่การเป็นครัวของโลก เห็นได้จาก ในปี 2565 ที่ผ่านมา มียอดส่งออกสินค้าเกษตรกว่า 23.7 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 5.36 แสนล้านบาท ประกอบไปด้วยสินค้าเกษตรหลัก ผลไม้สด ข้าว ยางพาราและผลิตภัณฑ์ ไม้และผลิตภัณฑ์ น้ำมันสัปะหลังและผลิตภัณฑ์ และอื่น ๆ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญ ปี 2565

หน่วย : มูลค่า (แสนล้านบาท) ปริมาณ (ล้านตัน)

ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เมื่อมองกลับมาถึงแม้ว่าปัจจุบันจะคงเหลือการกำหนดสินค้ามาตรฐานเพียง 9 ชนิด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสินค้าเกษตรที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ส่งออก ผู้ประกอบการ และเกษตรกร ตลอดห่วงโซ่อุปทาน นับล้านครัวเรือน และการส่งออกสินค้ามาตรฐานดังกล่าว ในปี 2565 ยังนำรายได้เข้าประเทศกว่า 150,000 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 28 จากยอดส่งออกสินค้าเกษตรของไทยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดการส่งออกสินค้ามาตรฐานจากตารางที่ 2 ซึ่งแสดงปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตั้งแต่ปี 2563 - 2565 จะเห็นว่าในปี 2565 มีปริมาณการส่งออกสินค้ามาตรฐานทั้ง 9 ชนิด รวม 10,751,686.18 ตัน คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 150,319.14 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา ร้อยละ 15.62 และ 26.28 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้ามาตรฐานตั้งแต่ปี 2563 - 2565

หน่วย : มูลค่า (ล้านบาท) ปริมาณ (ตัน)

สินค้ามาตรฐาน	ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565		Δ ปี 2564 / ปี2565 (%)	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
ข้าวหอมมะลิไทย	1,437,272.33	45,103.18	1,607,369.71	41,067.83	1,606,788.24	43,567.55	-0.04	6.09
ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	3,632,177.11	25,532.93	5,116,761.17	40,524.42	6,544,404.56	57,162.44	27.90	41.06
- เม็ดแข็ง	18,711.43	162.94	16,593.20	159.84	59,134.07	604.56	256.38	278.23
- เป็นชิ้น	3,613,465.68	25,370.00	5,100,167.97	40,364.58	6,485,270.49	56,557.88	27.16	40.12
แป้งมันสำปะหลัง	1,652,844.33	21,529.80	2,342,622.18	30,733.67	2,429,935.04	41,930.60	3.73	36.43
- สตาร์ชขั้นพิเศษ,1,2	1,652,217.33	21,519.58	2,341,520.18	30,713.45	2,429,137.04	41,913.69	3.74	36.47
- สตาร์ชตามตัวอย่าง	627.00	10.22	1,102.00	20.23	798.00	16.92	-27.59	-16.36
ข้าวโพด	12,658.36	932.65	104,045.92	2,043.25	29,709.92	1,548.85	-71.45	-24.20
ปุยถั่ว	45.90	4.39	41.02	4.70	28.75	3.78	-29.91	-19.67
ข้าวฟ่าง	1,930.90	19.76	1,212.90	13.44	1,464.00	18.89	20.70	40.59
ถั่วเขียว	6,059.20	158.87	6,691.00	203.98	9,135.00	302.08	36.53	48.09
ถั่วเขียวผิวดำ	1,623.02	37.90	1,091.65	29.91	2,564.00	76.53	134.87	155.85
ปลาป่น	148,765.30	5,185.88	119,442.42	4,417.77	127,656.66	5,708.42	6.88	29.22
รวมสินค้าทุกชนิด	6,893,376.44	98,505.35	9,299,277.97	119,038.96	10,751,686.18	150,319.14	15.62	26.28

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าสินค้ามาตรฐานที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิไทย และมันสำปะหลัง ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง (เป็นชิ้น อัดเม็ด) และแป้งมันสำปะหลัง (ไม่รวมแป้งมันโมดิฟายด์) เป็นสินค้ามาตรฐานที่ส่งออกรายได้เข้าประเทศในสัดส่วนที่มากถึงร้อยละ 96 เมื่อเทียบกับการส่งออกสินค้ามาตรฐานทั้งหมด และเมื่อพิจารณาเป็นรายสินค้า จะพบว่า

ข้าวหอมมะลิไทย ถือเป็นสินค้าสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติ เมื่อพิจารณาในภาพรวมทางเศรษฐกิจของประเทศ “ข้าวหอมมะลิ” ยังคงเป็นสินค้าที่มีบทบาทสำคัญในทุกมิติของเศรษฐกิจชาติ และเกี่ยวข้องกับโครงสร้างหลักของประเทศ คือ เกษตรกรนับล้านครัวเรือน และมีบทบาทสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากเป็นสินค้าเกษตรหลักซึ่งได้รับการยอมรับจากทั่วโลกในควมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ข้าวจากประเทศคู่แข่งอื่น ๆ พัฒนาเลียนแบบได้ยาก สามารถสร้างมูลค่าเป็นรายได้เข้าสู่ประเทศจำนวนมาก และยังรวมไปถึงมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ข้าวหอมมะลิถือได้ว่าเป็นทูตทางวัฒนธรรมในการจัดงานต่าง ๆ ของประเทศไทย ดังนั้น จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า “ข้าวหอมมะลิ” มีความสำคัญมากเพียงใดต่อสังคมไทย ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงพาณิชย์โดยการบูรณาการความร่วมมือกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทย พ.ศ. 2563 - 2567 ภายใต้วิสัยทัศน์ “การเป็นผู้นำด้านการผลิต การตลาดข้าว และผลิตภัณฑ์ข้าวคุณภาพของโลก” ผ่านพันธกิจ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการตลาดต่างประเทศ (2) ด้านการตลาดภายในประเทศ (3) ด้านการผลิต และ (4) ด้านผลิตภัณฑ์แปรรูปและนวัตกรรมจากข้าว ภายใต้พันธกิจดังกล่าว จึงนับเป็นหน้าที่และภารกิจสำคัญของกรมการค้าต่างประเทศในการพัฒนาระดับการปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ “ข้าวหอมมะลิ” ให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเพื่อนำไปสู่ประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและสังคมไทยตลอดจนสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

มันสำปะหลัง ถือเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทยอีกชนิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรนับล้านครัวเรือน มีการส่งออกและสร้างรายได้เข้าประเทศมากกว่าแสนล้านบาทต่อปีเช่นเดียวกับข้าว อย่างไรก็ตาม ปริมาณการผลิตมันสำปะหลังภายในประเทศยังไม่เพียงพอที่จะรองรับศักยภาพการแปรรูปและการส่งออกผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังของไทย ทำให้ในแต่ละปีต้องนำเข้ามันสำปะหลังจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา และลาว กว่าปีละ 2 - 3 ล้านตัน เพื่อนำมาแปรรูป เพิ่มมูลค่า และส่งออกนารายได้เข้าประเทศ จะเห็นได้ว่าการส่งออกมันสำปะหลังของไทย มีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประเทศในทุกมิติ สร้างรายได้ กระตุ้นเศรษฐกิจจากการขนส่งและการจ้างงาน นอกเหนือไปจากกระบวนการขั้นตอนการส่งออกในรูปแบบสินค้ามาตรฐาน จึงถือได้ว่าเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อสังคมและเศรษฐกิจประเทศ กระทรวงพาณิชย์โดยการบูรณาการความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน จึงได้ร่วมกันจัดทำ “ยุทธศาสตร์มันสำปะหลัง พ.ศ. 2564 - 2567” ภายใต้วิสัยทัศน์ “เพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านการผลิตและการค้ามันสำปะหลังคุณภาพอันดับหนึ่งของโลกอย่างต่อเนื่อง” โดยมีเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ 1) สร้างมูลค่าการส่งออกให้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 ทุกปีต่อเนื่อง 2) ดำเนินการให้ราคามันสำปะหลังของเกษตรกรในประเทศมีเสถียรภาพ และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย 3) ดำเนินการให้เกษตรกรเข้าถึงต้นพันธุ์ที่ต้านทานโรค เชื้อแป้งสูงและสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ในปี 67 ไม่ต่ำกว่า 5 ตันต่อไร่ ภายใต้มาตรการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านตลาดในประเทศ ด้านตลาดต่างประเทศหรือการส่งออก

สำหรับ**สินค้ามาตรฐานอื่น ๆ** แม้ว่าจะมีปริมาณการส่งออกไม่มากนักเมื่อเทียบกับข้าวหอมมะลิไทยและมันสำปะหลัง แต่การกำหนดให้เป็นสินค้ามาตรฐานซึ่งต้องแสดงใบรับรองมาตรฐานสินค้า ยังคงเป็นแต้มต่อให้กับผู้ประกอบการในการส่งออกสินค้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งรายอื่น ๆ นอกจากนี้ การคงไว้ซึ่งการเป็นสินค้ามาตรฐานยังสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และยังถือได้ว่าเป็นการรักษาองค์ความรู้ในงานด้านมาตรฐานสินค้าและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าด้วยอีกทางหนึ่ง

(3) ภาพลักษณ์สินค้าไทยและการต่อยอดทางการตลาด

การกำหนดมาตรฐานและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่กระทรวงพาณิชย์นำมาใช้เป็นแต้มต่อในการแข่งขันเพื่อเข้าถึงตลาดใหม่ ๆ และคงตลาดเดิมไว้ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือทางการตลาดที่นำมาใช้ในการปกป้องและธำรงไว้ซึ่งสิทธิตามแหล่งกำเนิดสินค้าของสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่นและสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและเครื่องหมายการค้า กล่าวคือ การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการใน 2 ชนิดสินค้ามาตรฐาน ได้แก่ **ข้าวหอมมะลิไทย** ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า ข้าวหอมมะลิไทย ประกอบไปด้วย เครื่องหมายรับรองข้าวหอมมะลิไทย และเครื่องหมายการค้า “HOM MALI” (ภาพที่ 5) โดยเริ่มจดทะเบียนไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาของไทยไว้ตั้งแต่ปี 2541 และปี 2534 ตามลำดับ ในระยะต่อมาได้ขยายการจดทะเบียนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวม 48 ประเทศ ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศ โดยความร่วมมือกับหน่วยงานในต่างประเทศของกระทรวงพาณิชย์ ต้องดำเนินการต่ออายุเครื่องหมายการค้า ดังกล่าวอย่างต่อเนื่องทุก 10 ปี นับจากวันที่ได้รับการจดทะเบียน เพื่อเป็นการปกป้องและรักษาสิทธิข้าวหอม

มะลิไทยในประเทศที่ได้ดำเนินการจดทะเบียนไว้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังได้ขอให้หน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์ในต่างประเทศเฝ้าระวังการปลอมปนหรือการละเมิด และดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายเมื่อพบการละเมิดการใช้เครื่องหมายการค้าข้าวหอมมะลิไทยอีกด้วย

ภาพที่ 5 เครื่องหมายรับรองข้าวหอมมะลิไทย และเครื่องหมายการค้า Word Mark “HOM MALI”

HOM MALI

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

สำหรับสินค้า**ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง**ที่กรมการค้าต่างประเทศได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้ามันเส้นสะอาด (ภาพที่ 6) ไว้ตั้งแต่ปี 2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังให้มีคุณภาพดี สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ และเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการขยายตลาดการค้ามันสำปะหลังให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ภาพที่ 6 เครื่องหมายการค้ามันเส้นสะอาด

ที่มา : กรมการค้าต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า กลไกการกำหนดมาตรฐานสินค้าและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าถูกนำมาใช้ปกป้องและชำระไว้ซึ่งสิทธิของสินค้าไทยโดยการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในต่างประเทศ ประกอบกับ ในระยะ 3 - 4 ปีที่ผ่านมาที่ทั่วโลกประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ทำให้ทุกประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด หลายประเทศเริ่มนำนวัตกรรมดิจิทัลมาใช้ต่อยอดทางการตลาดมากขึ้น ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศได้วางแนวทางกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการดำเนินการไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้ การยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานจะเป็นโครงการหนึ่งที่จะนำมาใช้ต่อยอดการตลาดด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครื่องหมายการค้า เพื่อให้ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศได้สามารถตรวจสอบย้อนกลับมายังผู้ส่งออก ผู้ประกอบการ และเกษตรกรได้ในที่สุด ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้ามาตรฐานของไทยจะได้รับข้อมูล ข่าวสาร และตรวจสอบย้อนกลับได้เพียงปลายนิ้วจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เคลื่อนที่ (Mobile Device) อันจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้ามาตรฐาน และนำมาซึ่งการสร้างรายได้ย้อนกลับมายังประเทศไทยผ่านผู้ประกอบการและเกษตรกรตลอดห่วงโซ่อุปทานได้อีกทางหนึ่ง

2.1.2 ปัญหาที่ผ่านมาและความท้าทายในการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน

(1) การแข่งขันทางการค้าในตลาดโลก

การค้าระหว่างประเทศแสดงให้เห็นถึงการค้าที่ไร้พรมแดน ทำให้เกิดการกระจายวิทยาการใหม่ ๆ ทั่วโลก อีกทั้งยังช่วยให้มีการกระจายรายได้มากขึ้นอันเกิดจากการผลิตและการค้า ส่งผลให้ประชากรโลกมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สร้างความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ ผลกระทบที่สำคัญอย่างหนึ่งของโลกาภิวัตน์ของระบบเศรษฐกิจโลก คือ ระดับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในเวทีการค้าโลก ถึงแม้ว่านานาชาติจะให้การสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ และพยายามทำความเข้าใจความตกลงการค้าเสรีระหว่างกันมากขึ้นเพื่อลดกำแพงภาษี แต่ในขณะเดียวกัน มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีได้ถูกประเทศต่าง ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการกีดกันทางการค้าภายใต้กรอบการค้าเสรีมากขึ้นโดยเฉพาะประเด็นด้านคุณภาพมาตรฐานสินค้า และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการสร้างอุปสรรคต่อการส่งออกของประเทศคู่ค้า ซึ่งไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ และแน่นอนว่าประเทศไทยในฐานะประเทศที่พึ่งพารายได้จากกาส่งออก โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีเกษตรกรเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการผลิต ย่อมได้รับผลกระทบจากการแข่งขันทางการค้าดังกล่าว

การกำหนดมาตรฐานสินค้าและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการช่วยส่งเสริมและผลักดันการส่งออกสินค้ามาตรฐาน ใช้เป็นแต้มต่อการเจรจาการค้าว่าสินค้าไทยมีคุณภาพมากกว่าสินค้าจากประเทศคู่แข่ง สร้างภาพลักษณ์ความเป็นประเทศผู้ผลิตสินค้าดีมีคุณภาพ มีการตรวจสอบรับรองมาตรฐานสินค้า นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดคุณภาพมาตรฐานที่หลากหลาย ทั้งคุณภาพหนึ่งเดียวในโลก ทั้งที่เป็นคุณลักษณะพิเศษ เช่น ข้าวสี และข้าวน้ำตาลดำ มันเส้นเกรดอาหารสัตว์ และมันเส้นสะอาดสำหรับใช้ในอุตสาหกรรมและอาหาร เป็นต้น เพื่อให้ผู้บริโภคได้เลือกซื้อตามความต้องการ ตอบโจทย์การค้าในโลกยุคใหม่

(2) สถานการณ์โรคระบาดโควิด - 19

การระบาดของโรคโควิด - 19 ได้สร้างความปั่นป่วนมาตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปัจจุบัน ทำให้ระบบสาธารณสุขของคนทั่วโลกอยู่ในสภาพพังทลาย ขณะเดียวกันระบบเศรษฐกิจการค้าการลงทุนของทั้งโลกก็ล้มระเนระนาดแบบที่ต้องการการฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน การฟื้นฟูทางเศรษฐกิจทั่วโลกซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากนานาประเทศ โดยแต่ละประเทศต้องฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของตัวเอง เนื่องจากได้รับผลกระทบ และมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน สถานการณ์การค้าโลกต้องเผชิญกับยุคการค้าใหม่ (New Normal) นับตั้งแต่นั้นมา

สถานการณ์ดังกล่าวถือเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับทุกประเทศที่ต้องปรับตัวก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็ว สำหรับประเทศไทยถือว่าอาจได้รับผลกระทบไม่มากนักเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เนื่องจากยังคงมีรายได้จากการส่งออกอาหารป้อนเข้าสู่ตลาดโลกอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง การบริหารจัดการด้านสุขอนามัยภายในประเทศอยู่ในระดับที่บริหารจัดการได้ ความท้าทายยุค New Normal ที่สำคัญที่สุดในความเห็นของผู้ศึกษา คือ การปรับตัวแบบก้าวกระโดดเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งเป็นความท้าทายของระบบให้บริการภาครัฐที่ต้องคิดไปข้างหน้า ด้วยปัจจัยหลายประการไม่ว่าจะเป็นเรื่องเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ทักษะด้านดิจิทัลของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

(3) นโยบายของรัฐบาล

ปัจจุบัน ภาครัฐได้ออกมาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการให้บริการของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป เริ่มตั้งแต่พระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต การอนุมัติ การจดทะเบียน การรับแจ้ง การให้ประทานบัตร และการให้อาญาบัตร ตามกฎหมาย โดยผู้อนุญาตตามกฎหมายจะต้องจัดทำคู่มือประชาชนทุกงานบริการ ต่อมาได้ออกพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการภาครัฐที่สะดวก รวดเร็ว ไม่สร้างภาระแก่ประชาชน ลดการใช้สำเนาเอกสารในการติดต่อราชการ ติดต่อภาครัฐใช้บัตรประชาชนใบเดียว สามารถตรวจสอบและติดตามการดำเนินการของรัฐ และนำข้อมูลเปิดของหน่วยงานภาครัฐไปพัฒนานวัตกรรมที่สร้างประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมได้ ต่อมาภาครัฐได้ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐต้องปรับปรุงกระบวนการให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ในระดับที่สูงขึ้น อาทิ พระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุใบอนุญาตแทนการยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต พ.ศ. 2564 และพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 รวมถึงกระบวนการพัฒนาระบบให้บริการอิเล็กทรอนิกส์ให้ครอบคลุมธุรกรรมอื่น ๆ เพื่อยกระดับการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เพื่อก้าวไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government)

(4) ระบบให้บริการการส่งออกสินค้ามาตรฐานในปัจจุบัน และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กรมการค้าต่างประเทศได้ให้บริการด้านการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานสินค้าและการส่งออกสินค้ามาตรฐานผ่านเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ด้วย “ระบบบริการมาตรฐานสินค้าทางอิเล็กทรอนิกส์” ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐาน การขอรับอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และการแจ้งกำหนดการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า จนกระทั่งการขอใบรับรองมาตรฐานสินค้า ซึ่งแต่ละกระบวนการมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก เพื่อลดการแนบเอกสารประกอบ เช่น ใบอนุญาตส่งออกสินค้า (อ.2) สำเนาบัตรประชาชน เป็นต้น และผู้รับบริการสามารถแสดงความประสงค์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ตลอด 24 ชั่วโมง แต่ผู้รับบริการยังคงต้องเดินทางมาชำระค่าธรรมเนียมและรับใบรับรองมาตรฐานสินค้าที่กรมการค้าต่างประเทศ เพื่อนำไปแสดงต่อกรมศุลกากรก่อนการส่งออก

แม้ว่าปัจจุบันกระทรวงพาณิชย์จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้ส่งออก โดยแต่งตั้งให้สภาหอการค้าแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานออกใบรับรองมาตรฐานสินค้านำร่วมกับกรมการค้าต่างประเทศ เพื่อเป็นทางเลือกในการขอใบรับรองมาตรฐานสินค้า แต่ทั้งกรมการค้าต่างประเทศและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันได้อย่างสมบูรณ์ และที่สำคัญยังไม่มี การเชื่อมโยงข้อมูลใบรับรองมาตรฐานสินค้าไปแสดงต่อกรมศุลกากรแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ยังมี “ระบบรายงานการส่งออกสินค้ามาตรฐาน” ที่มีเจตนารมณ์ในการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ส่งออกในการรายงานการส่งออกสินค้ามาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด แต่ระบบบริการดังกล่าวเป็นเพียงการให้บริการขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ส่งออกกรอกข้อมูลเข้าระบบด้วยตนเอง ทำให้ประสบปัญหาความผิดพลาดจากการกรอกข้อมูล หรือ Human Error จำนวนมาก ส่งผลให้ทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ส่งออกต้องเสียเวลาในการตรวจสอบและปรับแก้ไขให้ตรงตามปริมาณที่ส่งออกจริง ในขณะที่ ผู้รับบริการที่เป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ยังคงต้องรายงานการปฏิบัติหน้าที่ด้วยกระดาษ ทั้งนี้ กรมการค้าต่างประเทศจำเป็นต้องใช้รายงานการส่งออกและรายงานการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประกอบการต่ออายุใบทะเบียนและใบอนุญาตเป็นประจำทุกปี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานปัจจุบัน ยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้รับบริการอย่างสมบูรณ์ ผู้รับบริการต้องเดินทางมาติดต่อที่หน่วยงาน อีกทั้งยังต้องนำใบรับรองมาตรฐานสินค้าไปแสดงยังกรมศุลกากรด้วยตนเอง เนื่องจากการบริหารจัดการภาครัฐยังไม่สอดคล้อง และบรรลุตามเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ จนส่งผลกระทบต่อความสามารถด้านการแข่งขันของประเทศไทยในที่สุด

(5) สถานการณ์การค้าโลกและการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในต่างประเทศ

นอกจากสถานการณ์การค้าโลกที่มีการแข่งขันสูงในเวทีโลกแล้ว การปรับตัวให้เข้ากับยุค New Normal ยุค Disruptive Technology ซึ่งเป็นยุคผู้บริโภคเข้าถึงข่าวสารข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

เพียงปลายนิ้วสัมผัส ทำให้กรรมการค้าต่างประเทศต้องนำนวัตกรรมดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของผู้บริโภคให้มากขึ้น การพัฒนาระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานจึงเป็นโครงการที่กรรมการค้าต่างประเทศ เตรียมการไว้เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายการค้า การผลิตสินค้ามาตรฐาน ตลอดจนตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค รองรับการตรวจสอบย้อนกลับมายังถิ่นกำเนิดสินค้ามาตรฐานได้ ซึ่งพร้อมพัฒนาในระยะต่อไป

2.1.3 แนวโน้มของปัญหาในอนาคต และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น

(1) ไทยเป็นประเทศที่มีแรงงานภาคการเกษตรมากถึง 12 ล้านคน ซึ่งอาศัยรายได้จากการส่งออกท่ามกลางสถานการณ์การแข่งขันการส่งออกสินค้าเกษตรโลก ไม่ว่าจะเป็น อินเดีย เวียดนาม ซึ่งมีความได้เปรียบด้านสำคัญคือต้นทุนการผลิตสินค้า ซึ่งหากทุกภาคส่วนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญให้การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน **ไทยอาจสูญเสียการเป็นผู้นำการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของโลก** ซึ่งจะกระทบต่อการส่งออกและรายได้ของผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะแรงงานภาคการเกษตรของไทยจำนวนมาก

(2) ความนิยมของสินค้ามาตรฐานไทยในต่างประเทศ อาจเป็นโอกาสหรือช่องทางให้มีการ **ปลอมปนและละเมิดในสิทธิของเครื่องหมายรับรองคุณภาพของสินค้ามาตรฐานไทย** ดังนั้น ในยุคที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และมีการนำมาปรับใช้ในกระบวนการทางการค้า จึงเป็นโอกาสที่ไทยจะได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า สร้างโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้รองรับกรณีเกิดสถานการณ์วิกฤตโรคระบาดโควิด - 19 ซึ่งจะส่งผลให้การประกอบธุรกิจการส่งออกไม่หยุดชะงัก นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการส่งเสริมการตลาด และการตรวจสอบย้อนกลับสินค้า ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าด้วยอีกทางหนึ่ง ตลอดจนเป็นการปกป้อง ป้องกันหรือลดการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในสินค้าไทย ดังเช่น ขบวนการปลอมข้าวไทยในจีน ซึ่งดำเนินการมาเป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี และมีการจำหน่ายไปแล้วกว่า 10,000 ตัน **สร้างความเสียหายให้กับประเทศไทยทั้งในแง่ของภาพลักษณ์สินค้า**ซึ่งประเมินค่าไม่ได้แล้ว ยังกระทบต่อรายได้ของประเทศไทยจากการส่งออกข้าวหอมมะลิไทย กว่าปีละ 10,000 ตัน **ก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจต่อปีไม่น้อยกว่า 300 ล้านบาท**

(3) ข้อเสนอ เรื่อง “แนวทางการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model” เป็นข้อเสนอเพื่อตอบโจทย์เป้าหมายการเป็นรัฐบาลดิจิทัล ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน การทำงานของภาครัฐที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หากไทยไม่เร่งดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเร่งด่วน นอกจากจะ**ไม่เป็นไปตามเป้าหมายการเป็นรัฐบาลดิจิทัล** ไทยอาจถูกจัดอยู่ในอันดับที่ลดลงจากรานาคาร์โลก ในการจัดอันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ (Doing Business) ซึ่งจะกระทบต่อความเชื่อมั่นในการลงทุนในไทยจากนักลงทุนต่างชาติ และขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย และแน่นอนว่าจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้ส่งออก ผู้ประกอบการ/โรงสี เกษตรกร และกระทบต่อเศรษฐกิจของไทยในที่สุด

2.1.4 ความจำเป็นในการพัฒนาระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดพอสังเขป จะเห็นได้ว่า กรมการค้าต่างประเทศ ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบหลักในกลุ่มภารกิจด้านต่างประเทศ มีความจำเป็นที่ต้องยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการให้บริการภาครัฐ เพื่อเป็นอีกหนึ่งหมุดหมายสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการค้าต่างประเทศให้กับผู้ประกอบการไทย รวมถึงส่งเสริม/สนับสนุนการทำธุรกิจอย่างเสมอภาคไม่ว่าจะเป็นบริษัทขนาดใหญ่หรือแม้แต่ SMEs สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชนตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ครบถ้วน และรวดเร็ว ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายครอบคลุมทั้งระบบ Online และ Offline รวมถึงผลักดันมูลค่าการส่งออกของไทยให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มุ่งเน้นการบริหารจัดการและอำนวยความสะดวกทางการค้าต่างประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศไทยตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และสถานการณ์การค้าโลกในยุคการค้าใหม่ (New Normal)

ด้วยภารกิจด้านการสนับสนุนส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศดังกล่าว กรมการค้าต่างประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทหน้าที่ด้านการกำกับดูแลการตรวจสอบ และอำนวยความสะดวกการส่งออกสินค้ามาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานสินค้าของประเทศไทยให้กับผู้ซื้อ/ผู้บริโภคในต่างประเทศ นอกจากนี้ การดำเนินการดังกล่าวยังอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการและรองรับการเชื่อมโยงข้อมูลในรูปแบบไร้กระดาษ (Paperless) ซึ่งเป็นการลดการใช้ทรัพยากรตามการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy Model) ซึ่งเป็นหนึ่งใน BCG Economy Model อย่างไรก็ตามระบบการให้บริการปัจจุบัน ยังพบปัญหาและข้อจำกัดบางประการเนื่องจากถูกพัฒนาตั้งแต่ปี 2557 รวมถึงความมุ่งหวังที่จะให้บริการแก่ผู้รับบริการโดยการเชื่อมโยงข้อมูลภายในหน่วยงาน และเชื่อมโยงการแสดงใบรับรองมาตรฐานสินค้า (มส.24) เพื่อแสดงต่อกรมศุลกากร และการรับข้อมูลรายงานการส่งออกสินค้ามาตรฐาน (มส.25) จากกรมศุลกากรโดยอัตโนมัติ นอกจากนี้ ยังใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้าส่งออกให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ และเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อยกระดับการให้บริการให้สามารถรองรับต่อการใช้งานบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ในรูปแบบต่าง ๆ (Mobile Device)

ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกสินค้ามาตรฐานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพการให้บริการสูงขึ้น ลดต้นทุน ลดระยะเวลา ลดขั้นตอนการดำเนินการ และลดการใช้ทรัพยากร รวมถึงพัฒนาระดับการให้บริการการส่งออกสินค้ามาตรฐาน และส่งผลต่อการจัดอันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ (Doing Business) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดทำระบบอิเล็กทรอนิกส์รูปแบบใหม่เพื่อพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพต่อยอดระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ด้านสินค้ามาตรฐานที่มีการใช้งานอยู่ในปัจจุบัน ตอบสนองการก้าวสู่รูปแบบไร้กระดาษในอนาคต ตลอดจนการประกอบธุรกรรมออนไลน์ (Online Transaction Service) เพื่อให้กระบวนการส่งออกสินค้ามาตรฐาน และการตรวจสอบย้อนกลับ ทำได้ง่ายจากที่ไหนก็ได้ เพียงปลายนิ้วสัมผัส ไม่จำเป็นต้องเดินทางมาติดต่อกรมการค้าต่างประเทศ หรือเรียกว่า

การให้บริการแบบ “No Visit” ตอบโจทย์ความต้องการของผู้รับบริการ รวมถึงการปรับปรุงการให้บริการภาครัฐ จึงเป็นที่มาของข้อเสนอ เรื่อง “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model” อันจะเป็นการสนับสนุน/ต่อยอดการพัฒนาดิจิทัลภาครัฐ ให้บรรลุยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

นอกจากนี้ ยังมุ่งหวังให้ระบบดังกล่าวได้พัฒนาไปสู่การตรวจสอบย้อนกลับ เพื่อให้ผู้นำเข้า/ผู้บริโภคต่างประเทศสามารถใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ ตรวจสอบข้อมูลการตรวจสอบสินค้ามาตรฐาน การส่งออก การค้า เริ่มตั้งแต่ผู้ส่งออก ผู้ประกอบการ (ผู้ประกอบการธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้า โรงสี และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง) จนกระทั่งถึงเกษตรกร โดยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนำข้อมูลดังกล่าวมาวางแผน การตลาดและการผลิต กำหนดนโยบายเพื่อยกระดับรายได้ของผู้เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ตามโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Economy Model

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.2.1 หลักการ และแนวคิด

(1) BCG Economy Model ด้านการเกษตรและอาหาร

1) BCG Economy Model เป็นการพัฒนา 3 เศรษฐกิจ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม หรือเรียกสั้น ๆ ว่า โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับ 4 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมพลังงานและวัสดุ อุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ โดยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเข้าไปช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้ผลิตที่เป็นฐานการผลิตเดิม ทั้งนี้ BCG Economy Model มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) และสอดคล้องกับหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy : SEP) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

2) BCG Economy Model มีความสำคัญต่อประเทศสูงทั้งในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการจ้างงานมากถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนการจ้างงานรวม มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจรวมกัน 3.4 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 21 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ซึ่งครอบคลุม 4 สาขาข้างต้น และมีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าเป็น 4.4 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 24 ของ GDP ในอีก 5 ปี ข้างหน้า

(2) แนวคิดการเป็นรัฐบาลดิจิทัล หรือ Digital Government หมายถึง การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานภาครัฐและการบริการสาธารณะ โดยปรับปรุงการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูลภาครัฐและการทำงานให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างมั่นคงปลอดภัยและมีธรรมาภิบาล โดยภาครัฐมีเป้าหมายสำคัญในการนำภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล ได้แก่

1) ลดความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงบริการและสิทธิสวัสดิการของประชาชนด้วยข้อมูล และช่องทางดิจิทัลสำหรับประชาชนทุกกลุ่มเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี

2) สร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ ให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ด้วยการบูรณาการกลไกภาครัฐ สนับสนุนให้เกิดการอำนวยความสะดวกในการ ประกอบธุรกิจผ่านช่องทางดิจิทัล

3) การทำงานของภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ด้วยการปรับปรุงข้อมูลตามกรอบ ธรรมนูญข้อมูลภาครัฐ และเปิดเผยแก่ประชาชนผ่านช่องทางดิจิทัล

4) สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาบริการภาครัฐ และกำหนดนโยบาย สำคัญของประเทศ ด้วยการเสนอความคิดเห็นด้านนโยบาย หรือประเด็นการพัฒนาประเทศผ่านช่องทางดิจิทัล

(3) ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen - Centric Government)

เพื่อรองรับยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 ภาครัฐหรือระบบราชการจะต้องทำงานโดยยึดหลัก ธรรมนูญเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก (Better Governance, Happier Citizens) ในกรณีนี้ หมายความว่า ระบบราชการไทยจะต้องปฏิรูปขนานใหญ่ เพื่อให้สามารถเป็นที่ไว้วางใจและเป็นที่พักของประชาชนได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ ต้องเปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen - Centric Government) และมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & High Performance Government)

ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen - Centric Government) เป็นการทำงานเชิงรุก มองไปข้างหน้า และตั้งคำถามเสมอว่าประชาชนจะได้อะไร โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการ ของประชาชน โดยไม่ต้องรอให้ประชาชนเข้ามาติดต่อขอรับบริการหรือร้องขอความช่วยเหลือจากทางราชการ (Proactive Public Services) รวมทั้งใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางราชการ เพื่อให้บริการต่าง ๆ แล้วเสร็จในจุดเดียว ประชาชนสามารถเรียกใช้บริการภาครัฐได้ตลอดเวลาตามความต้องการของตน ผ่านการติดต่อได้หลายช่องทาง ผสมผสานกัน ไม่ว่าจะมาติดต่อด้วยตนเอง อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์มือถือ

(4) หลักคิดเกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด ภายใต้ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต

เกษตรผลิตพาณิชย์ตลาด เป็นนโยบายที่กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการร่วมกับกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ เพื่อพัฒนาภาคการเกษตรของไทย ไปสู่เป้าหมายการเป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรและ อาหารคุณภาพของโลก โดยแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมใน 4 ด้านหลัก เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ตลาดนำการผลิต ได้แก่ 1) การสร้างข้อมูลจากฐานเดียวกัน (Single Big Data) 2) การสร้างแพลตฟอร์มกลาง “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” 3) การสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัยและตรวจสอบย้อนกลับ และ 4) การพัฒนานคนและผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาด ภายใต้หลักคิดที่ว่า “ตลาดนำการผลิต” กล่าวคือ การผลิตให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

2.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการจัดทำข้อเสนอ

(1) กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(1.1) กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้าขาออก หรือพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2522 มีบทบัญญัติกำหนดหน่วยงานที่ต้องกำกับดูแลให้การค้าขาออก ซึ่งสินค้ามาตรฐานเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยกระบวนการขั้นตอนการส่งออกสินค้ามาตรฐาน ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

(1.1.1) ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ทำการค้าขาออกซึ่งสินค้ามาตรฐาน และการขอรับอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า (ซึ่งต้องผ่านการทดสอบความรู้จากสำนักงานมาตรฐานสินค้า) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการในการขอจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐาน หรือตามกฎหมายที่ระบุว่า “ผู้ทำการค้าขาออกซึ่งสินค้ามาตรฐาน” และการขอรับอนุญาตและการกำหนดเงื่อนไขการปฏิบัติงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศมีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์การค้าอย่างสม่ำเสมอ

(1.1.2) ขั้นตอนการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและการขอออกใบรับรองมาตรฐานสินค้า จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ส่งออกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐานแล้ว ประสงค์จะส่งออกสินค้ามาตรฐาน ผู้ส่งออกจะต้องจัดให้มีการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าโดยการว่าจ้างผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าที่ได้รับอนุญาต ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าจะมอบหมายผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าในสังกัดของตนที่ได้รับอนุญาตจากสำนักงานมาตรฐานสินค้า ไปดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ณ สถานที่ตรวจปล่อยตามที่ได้ดำเนินการแจ้งวัน เวลาและสถานที่ไว้กับสำนักงานมาตรฐานสินค้าด้วยแล้ว ในขณะเดียวกันผู้ส่งออกจะต้องขอรับใบรับรองมาตรฐานสินค้าจากสำนักงานมาตรฐานสินค้า (หรือบุคคลที่รัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นผู้ออกใบรับรองมาตรฐานสินค้า ปัจจุบันคือสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย) เมื่อผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าแล้วเสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย จะต้องแจ้งผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าต้นสังกัด เพื่อนำส่งผลการตรวจสอบให้แก่ผู้ทำการค้าขาออกซึ่งสินค้ามาตรฐานยื่นต่อสำนักงานมาตรฐานสินค้า (หรือ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย) ประกอบการพิจารณาการออกใบรับรองมาตรฐานสินค้า (มส.24) ให้ผู้ทำการค้าขาออกซึ่งสินค้ามาตรฐานนำไปแสดงต่อเจ้าพนักงานศุลกากรต่อไป

(1.1.3) ขั้นตอนการรายงานการส่งออกและรายงานผลการปฏิบัติงาน ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานสินค้าขาออก กำหนดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องรายงานการปฏิบัติงาน ดังนี้

1) การรายงานผลการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้า กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า จะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานการตรวจสอบ

มาตรฐานสินค้าที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการต่อสำนักงานมาตรฐานสินค้าให้แล้วเสร็จภายใน 12 วัน เพื่อสำนักงานมาตรฐานสินค้าจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลประกอบในขั้นตอนการทวนสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้า และจัดเก็บเป็นประวัติการปฏิบัติงานการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเพื่อประกอบการต่ออายุใบทะเบียนและใบอนุญาตประจำปีตามข้อกำหนดด้านคุณสมบัติของผู้ที่ประสงค์ต่ออายุการอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด

2) การรายงานการส่งออก กำหนดให้ผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐานมีหน้าที่ต้องรายงานการส่งออกเมื่อได้ส่งออกสินค้ามาตรฐานเรียบร้อยแล้ว

(1.2) กฎ ระเบียบการตรวจสอบย้อนกลับของต่างประเทศ

ปัจจุบัน หลายประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ต่างออกมาตรการที่เป็นการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าที่นำเข้า โดยกำหนดให้แสดงหลักฐานการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานและที่มาของสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิต หรือมาตรการตรวจสอบย้อนกลับ ยกตัวอย่างเช่น

1) สหภาพยุโรป ในฐานะประเทศผู้นำเข้าและบริโภคสินค้าประมงรายใหญ่ที่สุดของโลก ได้ริเริ่มให้ทุกประเทศที่ส่งออกสินค้าประมงไปยังสหภาพยุโรปดำเนินการแก้ไขการทำการประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing : IUU Fishing) อย่างจริงจัง โดยออกกฎระเบียบ IUU หรือ EU Regulation No. 1005/2008 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมกราคม 2553 หากสหภาพยุโรปพบว่าประเทศใดไม่มีระบบควบคุมการทำประมงหรือควบคุมที่ไม่ดีพอก็จะประกาศให้ใบเหลือง หรือเป็นการเตือนว่าประเทศนั้นมีความเสี่ยงที่จะเป็นประเทศที่ไม่ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมง IUU ซึ่งระหว่างที่ได้ใบเหลือง สหภาพยุโรปจะให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเพื่อให้ประเทศนั้น ๆ ปรับปรุงระบบควบคุมการทำประมงให้ได้มาตรฐาน หากเพิกเฉยไม่ดำเนินการปรับปรุงใด ๆ ก็จะมีการประกาศให้ใบแดง หรือประกาศให้เป็นประเทศไม่ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทำประมง IUU ซึ่งสหภาพยุโรปจะระงับการนำเข้าสินค้าประมงที่จับโดยเรือของประเทศนั้น ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตและส่งออกสินค้าประมงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก เมื่อเดือนเมษายน 2558 สหภาพยุโรปให้ใบเหลืองประเทศไทยเพื่อเตือนอย่างเป็นทางการต่อกรณีของไทยไม่มีการแก้ไขปัญหา IUU Fishing อย่างเป็นทางการ เนื่องจากสหภาพยุโรปประเมินว่า ไทยไม่มีระบบควบคุมการทำประมงที่ดีพอ กฎหมายประมงของไทยล้าสมัย แต่นับตั้งแต่ได้ใบเหลือง ไทยดำเนินการตามข้อเรียกร้องของสหภาพยุโรปทุกด้าน คือ ปรับปรุงกรอบกฎหมาย จัดทำแผนการบริหารจัดการประมงระดับชาติ สร้างระบบควบคุมตรวจสอบ และติดตามการทำประมง บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และจัดทำระบบตรวจสอบย้อนกลับเพื่อออกใบรับรองการจับสัตว์น้ำส่งออกไปยังสหภาพยุโรป

2) สหรัฐอเมริกา ถือเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับคุณภาพมาตรฐานสินค้าที่วางจำหน่ายในประเทศ โดยเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2561 รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ประกาศยกเลิกการยกเว้นการบังคับใช้มาตรการตรวจสอบย้อนกลับในสินค้านำเข้าประเภทกุ้งและหอยเป่าอื้อทั้งที่จับได้ตามธรรมชาติและที่เพาะเลี้ยง

ซึ่งหมายความว่า ภายใน 31 ธันวาคม 2561 ผู้ประกอบการไทยที่ส่งสินค้าประเภทกุ้งและหอยเป่าฮือเข้าสหรัฐฯ จะต้องมียุทธศาสตร์แสดงที่มาของสินค้าตลอดห่วงโซ่การผลิตเพื่อให้สามารถนำเข้าสหรัฐฯ ได้อย่างราบรื่น หรือ มาตรการตรวจสอบย้อนกลับนี้มีชื่อเรียกว่า Seafood Import Monitoring Program หรือ SIMP โดยมาตรการ SIMP กำหนดให้ผู้นำเข้าสินค้าทะเล 13 รายการ ไปยังสหรัฐฯ จะต้องรายงานและเก็บข้อมูลการทำประมงเริ่มตั้งแต่จุดจับสัตว์น้ำจนถึงจุดที่นำเข้าตลาดสหรัฐฯ

นอกจากนี้ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รายงานว่า กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ (USDA) กำลังเตรียมบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดสำหรับข้อกำหนดการแสดงผลสินค้าอินทรีย์ (Organic) โดยกฎระเบียบฉบับใหม่กำหนดเกณฑ์การตรวจสอบย้อนกลับไปยังผู้ผลิตอย่างชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบของผู้บริโภคว่าได้ผลิตเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ โดยจะบังคับใช้ในเดือนมีนาคม 2566

(2) การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการดำเนินการ จะพิจารณาในส่วนของความคุ้มค่าที่ประเทศไทยจะได้รับ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

(2.1) ด้านอุปทาน (Supply Side) โดยมีกลุ่มผู้รับบริการจากภาครัฐ ได้แก่ ผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐาน ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ซึ่งจะประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการส่งออก แยกตามกระบวนการ ดังนี้

การจดทะเบียนและต่ออายุ การพัฒนาการต่ออายุใบทะเบียน/ใบอนุญาตในรูปแบบออนไลน์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ แบบ No Visit **ช่วยประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการยื่นเอกสารและการเดินทางมาของผู้รับบริการได้ประมาณปีละกว่า 3,650,000 บาท/ปี** โดยมีผู้รับบริการในพื้นที่ต่างจังหวัด จำนวนไม่ต่ำกว่า 600 ราย มีต้นทุนในการเดินทางมาติดต่อเฉลี่ยประมาณ 5,000 บาท/คน/ครั้ง และผู้รับบริการในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวนไม่ต่ำกว่า 500 ราย มีต้นทุนในการเดินทางมาติดต่อ เฉลี่ยประมาณ 500 บาท/คน/ครั้ง ดังนั้น จึงสามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้เข้ารับบริการได้กว่า 3,250,000 บาท โดยประมาณ นอกจากนี้ การพัฒนาดังกล่าวยังช่วยลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกว่า 400,000 บาท กล่าวคือ สามารถลดปริมาณกระดาษที่เกิดขึ้นกว่า 100,000 แผ่น หรือประมาณ 25,000 บาท ค่าธรรมเนียมคำร้องที่เกิดขึ้นประมาณปีละ 11,000 บาท ค่าใบแทนใบทะเบียน/ใบแทนใบอนุญาตในกรณีสูญหายประมาณ 55,000 บาท ค่าคัดสำเนาเอกสาร/ค่ารับรองเอกสารหรือสำเนาเอกสารจากหน่วยงานภายในกรมการค้าต่างประเทศ 11,000 บาท และค่าคัดสำเนาเอกสารจากหน่วยงานภายนอกประมาณ 300,000 บาท เป็นต้น

การตรวจสอบมาตรฐานสินค้า การขอและออกใบรับรองมาตรฐานสินค้า และการรายงานการส่งออก/การปฏิบัติหน้าที่ เมื่อนำทั้ง 3 กระบวนการมาพิจารณาในคราวเดียวพบว่า **ช่วยประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการยื่นเอกสารและการเดินทางมาของผู้รับบริการได้ประมาณปีละกว่า 70,000,000 บาท/ปี** โดยคำนวณจากจำนวนผู้รับบริการหรือผู้ส่งออก 450 ราย ในแต่ละปีมีการขอใบรับรองมาตรฐานสินค้าจาก

กรรมการค้าต่างประเทศประมาณ 25,000 ครั้ง โดยผู้รับบริการร้อยละ 50 มีที่ตั้งสถานประกอบการนอกเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีต้นทุนในการเดินทางมาติดต่อเฉลี่ย 5,000 บาท/คน/ครั้ง และผู้รับบริการในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีต้นทุนในการเดินทางมาติดต่อกรรมการค้าต่างประเทศและกรมศุลกากร เฉลี่ย 500 บาท/คน/ครั้ง ดังนั้น จึงสามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้เข้ารับบริการได้กว่า 68,750,000 บาท และลดการใช้กระดาษ ค่าคัดสำเนาและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เกี่ยวกับการดำเนินพิธีการศุลกากร อีก 1,250,000 บาท นอกจากนี้ ยังช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานของภาครัฐในการอนุมัติ อนุญาต และเห็นชอบการดำเนินการตามที่ร้องขอผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์อีกด้วย

(2.2) ด้านอุปสงค์ (Demand Side) พิจารณาได้จากมูลค่าเพิ่มจากการส่งออกสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และมีการตรวจสอบย้อนกลับถึงที่มาของสินค้าที่ผู้บริโภคในต่างประเทศยอมจ่ายเพิ่ม นอกจากนี้ หากกล่าวถึงการปกป้องคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของเครื่องหมายการค้า หรือความนิยมในสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานของไทย อาจเทียบเคียงได้กับข่าวการปลอมข้าวไทยในจีน ซึ่งดำเนินการมาประมาณ 1 ปี และมีการจำหน่ายแล้วประมาณ 10,000 ตัน สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมหาศาล เฉพาะในส่วนที่ประเมินค่าได้มากกว่า 300 ล้านบาทต่อปี

(3) แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) : ประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยอาหารและสินค้าเกษตรมากที่สุดประเทศหนึ่งของโลก รัฐบาลมีการออกมาตรฐาน กฎระเบียบ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรและอาหารเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค นอกจากนี้ รัฐบาลยังส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของความปลอดภัยอาหารทำให้ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่เต็มใจที่จะซื้อสินค้าบริโภคที่มีราคาแพงกว่า เนื่องจากมั่นใจได้ว่าสินค้าดังกล่าวได้มาตรฐาน มีความปลอดภัย และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

โดยมาตรฐานสินค้าเกษตรญี่ปุ่น (Japan Agricultural Standards; JAS) ถูกกำหนดโดยกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมงญี่ปุ่น ประกอบด้วย 1) มาตรฐานสินค้า 2) มาตรฐานการผลิตและเก็บรักษาสินค้า 3) มาตรฐานการประกอบธุรกิจของนิติบุคคล 4) มาตรฐานวิธีทดสอบสินค้า โดยปัจจุบันมีมาตรฐาน JAS ทั้งหมด 63 ชนิด หากสินค้าหรือระบบการผลิตมีคุณภาพตรงตามมาตรฐาน จะสามารถใช้เครื่องหมาย JAS เพื่อแสดงการรับรองการผ่านมาตรฐานชนิดนั้น ๆ บนสินค้าได้

ปัจจุบันสินค้าเกษตรของญี่ปุ่นที่บังคับให้ต้องมีระบบตรวจสอบย้อนกลับตามมาตรฐานของกระทรวงเกษตรฯ ญี่ปุ่น มี 2 ชนิด ได้แก่ ข้าว และเนื้อวัว นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบ QR Code ที่จัดทำโดยผู้ผลิต เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับทราบข้อมูลการผลิตและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อีกด้วย

(4) การวิเคราะห์หลักการ และแนวคิดแบบองค์รวม

ข้อเสนอ เรื่อง “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model” สืบเนื่องจากความต้องการที่จะยกระดับผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัย และสร้างมาตรฐานเพื่อจัดแบ่งประเภทของสินค้าตามคุณภาพ จะช่วยสร้างความแตกต่างทางคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร หรือเป็นวิธีการเปลี่ยนรูปแบบจากการ “ผลิตมากแต่สร้างรายได้น้อย” (More for less) ไปสู่การผลิตสินค้าพรีเมียม “ผลิตน้อยแต่สร้างรายได้มาก” (Less for More) โดยที่กระบวนการส่งออกสินค้ามาตรฐานจะส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ส่งออก ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า รวมไปถึงผู้บริโภคและผู้นำเข้าในต่างประเทศ

ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวเป็นข้อเสนอที่เกิดจากพื้นฐานแนวคิด กระบวนการออกแบบโดยใช้มุมมองและความเข้าใจประชาชนมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ หรือ ตามนโยบาย Thailand 4.0 หรือที่เรียกว่า ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen - Centric Government) ซึ่งต้องตั้งคำถามเสมอว่าประชาชนจะได้อะไร และมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) มาช่วยในการผลิต การตลาด ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการรักษาเสถียรภาพของสินค้าเกษตรบนพื้นฐานของความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีระบบสนับสนุนการตัดสินใจจากเทคโนโลยีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้บริโภค (Customer Behavior Analytics) ก่อให้เกิดการผลิตที่แม่นยำสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ลดของเหลือทิ้ง (Optimized Wasted Production) ลดการบุกรุกผืนป่า (Forest Management) จากระบบ Paperless การยกระดับสินค้าเกษตรสู่สินค้าปลอดภัย การสร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ (Product Diversification) การสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ (Product Differentiation) โดยการมีระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) การพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามหลักคิดเกษตรผลิตพาณิชย์ตลาด ภายใต้ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิตซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย ระยะ 20 ปี ที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น

2.2.3 การพัฒนาเพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนวคิด/แนวทางในการแก้ไขปัญหา

จากประเด็นปัญหา รวมถึงหลักการและแนวคิดที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้ศึกษาจึงขอเสนอกระบวนการขั้นตอน “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model” และกำหนดแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ไว้ ดังนี้

1) ความต้องการของผู้รับบริการ (ด้านอุปทาน) และผู้บริโภค/ผู้นำเข้าในต่างประเทศ (ด้านอุปสงค์)

ขั้นตอนแรกในการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน ควรมีการสำรวจและสอบถามความต้องการของผู้รับบริการ โดยการจัดการประชุมหรือ การรับฟังความคิดเห็น ประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เกี่ยวกับการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน และอาจรวมถึงการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ตามกระบวนการออกแบบโดยใช้มุมมองและความเข้าใจของประชาชนมายึดเป็นหลักในการตัดสินใจ (Citizen - Centered Design) และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen - Centric Government) ใน 2 ส่วน ดังนี้

ผู้รับบริการในส่วนของ การส่งออกสินค้ามาตรฐาน ประกอบด้วย ผู้ส่งออก ผู้ประกอบธุรกิจ ตรวจสอบมาตรฐาน และผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า โดยรวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมหารือ จัดสัมมนา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้ทราบว่าผู้รับบริการต้องการความสะดวกในการจดทะเบียน การขอรับอนุญาต การต่ออายุ ใบทะเบียน/ใบอนุญาต การขอใบรับรองมาตรฐานสินค้า และการรับรองข้อมูลของผู้รับบริการด้วยตนเอง รวมถึงต้องการให้เชื่อมโยงข้อมูลภายในกรมการค้าต่างประเทศ และจากหน่วยงานภายนอกโดยอัตโนมัติ

ผู้บริโภคและผู้นำเข้าในต่างประเทศ จากการที่ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ต่างออกมาตรการ ปกป้องคุ้มครองผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าที่นำเข้า โดยกำหนดให้แสดงหลักฐานการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน และที่มาของสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทานการผลิต หรือมาตรการตรวจสอบย้อนกลับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ประกอบกับข้อมูลการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคของสำนักงานพาณิชย์และสำนักงานการค้าในต่างประเทศ ของกระทรวงพาณิชย์ ทราบว่า ผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าที่หลากหลาย มีคุณภาพมาตรฐาน และสามารถ ตรวจสอบย้อนกลับข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และแหล่งที่มาของสินค้า

2) การนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีมาช่วยยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน

2.1) ระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน เริ่มตั้งแต่การขอจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออก การขอรับอนุญาตเป็นผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าและผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้า และการต่ออายุ ใบทะเบียน/ใบอนุญาต เมื่อมีการส่งออก ผู้ส่งออกจะดำเนินการจัดให้มีการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าโดยว่าจ้าง ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าที่ได้รับอนุญาต (ดึงข้อมูลมาใช้โดยอัตโนมัติ) และแจ้งกรมการค้า ต่างประเทศทราบกำหนดการตรวจสอบดังกล่าวในคราวเดียว พร้อมกันนี้ ผู้ส่งออกสามารถยื่นคำร้องขอให้ออก ใบรับรองมาตรฐานสินค้า (มส.13) จากกรมการค้าต่างประเทศ ซึ่งข้อมูลรายละเอียดบางส่วนจะปรากฏใน มส.13 อัตโนมัติ เมื่อถึงกำหนดการตรวจสอบ ผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้าจะมอบหมายผู้ตรวจสอบ มาตรฐานสินค้าในสังกัดที่ได้รับอนุญาต ไปปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานที่ตรวจปล่อยสินค้า เมื่อตรวจสอบแล้วเสร็จ ผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าสามารถส่งรายงานผลการตรวจสอบกลับมายังผู้ประกอบธุรกิจตรวจสอบมาตรฐานสินค้า ต้นสังกัด ตรวจสอบอีกครั้งก่อนส่งผลการตรวจสอบให้ผู้ส่งออก และแจ้งผลดังกล่าวมายังกรมการค้าต่างประเทศ หรือหน่วยงานที่รัฐมนตรีแต่งตั้งให้ออกใบรับรองมาตรฐานสินค้า ทั้งนี้ ระบบจะให้บริการชำระเงินค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ผ่านช่องทางดิจิทัล

สำหรับการรายงานการส่งออกสินค้ามาตรฐานจะเชื่อมโยงข้อมูลมาจากกรมศุลกากร และระบบสามารถดึงประวัติการส่งออกและการปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบมาตรฐานสินค้ามาใช้ประกอบการต่ออายุ ใบทะเบียน/ใบอนุญาตประจำปีโดยอัตโนมัติ โดยในทุกกระบวนการจะลดการติดต่อโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ และสามารถตรวจสอบการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ได้ทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่นี้ จะรองรับการดำเนินการแบบไร้กระดาษ (Paperless) ทุกขั้นตอน และผู้รับบริการไม่จำเป็นต้องมาติดต่อที่กรมการค้า

ต่างประเทศแต่อย่างใด หรือ เรียกว่าการให้บริการแบบ No Visit อีกทั้ง ยังพร้อมรองรับการเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบ การให้บริการภาครัฐแบบเปิดเสรีทางอิเล็กทรอนิกส์ (Biz Portal) เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ส่งออกสินค้ามาตรฐาน และสนับสนุนเป้าหมายการเป็นรัฐบาลดิจิทัลด้วยอีกทางหนึ่ง

อย่างไรก็ดี ทุกกระบวนการขั้นตอนผู้รับบริการสามารถดำเนินการผ่านอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์เคลื่อนที่ได้ ซึ่งถือเป็นการใช้เทคโนโลยี *Internet of Things (IoT)* มาช่วยในการดำเนินกระบวนการ ส่งออกสินค้ามาตรฐาน การเก็บข้อมูลการส่งออกและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2567 (รายละเอียดดังภาพที่ 7 หมายเลข 1-7)

2.2) ระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) เป็นข้อเสนอของผู้ศึกษาในระยะต่อมาให้มีการใช้เทคโนโลยี *Internet of Things (IoT)* ในการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานด้านอุปสงค์ (Demand Side) จะได้นำนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยี QR Code มาปรับใช้ในแง่ของการส่งเสริมการตลาด และยังให้ผู้บริโภคหรือ ผู้นำเข้าสามารถตรวจสอบย้อนกลับถึงที่มาของสินค้าได้ หรือสอดแทรกการถ่ายทอดเรื่องราว (Telling Story) และการให้ความเห็น (Feedback) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสินค้าไทยให้ตรงกับความต้องการ ของตลาด โดยเริ่มต้นจากฐานข้อมูลผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐานและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าของกรมการค้า ต่างประเทศ จากการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่ด้านอุปทาน (Supply Side) โดยเชื่อมโยง ฐานข้อมูลผู้ประกอบการ พ่อค้าคนกลาง โรงสี และเกษตรกร เข้าสู่ระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ทั้งนี้ จะได้นำฐานข้อมูลที่ได้มาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และใช้เป็นแนวทางขยายขอบเขต สินค้าส่งออกของไทยให้ครอบคลุมสินค้ามากขึ้น (รายละเอียดดังภาพที่ 7 หมายเลข 8) โดยที่จะนำ QR Code มาปรับใช้ใน 2 ทางเลือก ได้แก่ ตรวจสอบย้อนกลับ โดยกรอก เลข Lot Number ใน QR Code และการตรวจสอบ ย้อนกลับโดย QR Code แยกตาม Lot ของการส่งออก โดยเริ่มระบบตรวจสอบย้อนกลับ ดังนี้

2.2.1) การตรวจสอบย้อนกลับมายังผู้ส่งออกและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกรมการค้าต่างประเทศ ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2567

2.2.2) การตรวจสอบย้อนกลับมายังผู้ส่งออกและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า กลับมายังผู้ประกอบการ/โรงสี เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกรมการค้าต่างประเทศ และกรมการค้าภายใน ซึ่งคาดว่าจะ แล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2568

2.2.3) การตรวจสอบย้อนกลับมายังผู้ส่งออกและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้ากลับมา ยังผู้ประกอบการ/โรงสี และเกษตรกร เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกรมการค้าต่างประเทศ กรมการค้าภายใน และ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2569

ซึ่งแสดงแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามข้อเสนอของผู้ศึกษาได้ตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามข้อเสนอ เรื่อง “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model”

แผน	หน่วยงาน หลัก/ร่วม	ปีงบประมาณ			
		2566	2567	2568	2569
1) สำรวจความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง					
ประชุม สัมมนา สำรวจ รับฟังความต้องการด้าน Supply & Demand Side	คต.	✓			
2.1) จัดทำระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่					
ปรับระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่ให้ทันสมัย เชื่อมโยงข้อมูล & Paperless & No Visit	คต./ กรมศุลกากร	✓	✓		
2.2) จัดทำระบบตรวจสอบย้อนกลับ จากฐานข้อมูล 2.1)					
- การตรวจสอบย้อนกลับมายังผู้ส่งออกและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้า	คต.		✓		
- การตรวจสอบย้อนกลับมายังผู้ส่งออก กลับมายังผู้ประกอบการ/โรงสี	คต./คน.			✓	
- การตรวจสอบย้อนกลับมายังผู้ส่งออก กลับมายังผู้ประกอบการ/โรงสี และเกษตรกร	คต./คน./ กษ.				✓

3) การเชื่อมโยงข้อมูล

การเชื่อมโยงข้อมูลสำหรับระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน นอกจากจะนำข้อมูลในระบบมาใช้โดยอัตโนมัติ เช่น การนำรายงานการส่งออกและรายงานการปฏิบัติหน้าที่มาประกอบการต่ออายุใบอนุญาตและใบอนุญาตทุก ๆ ปี แล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายในกรมการค้าต่างประเทศ เช่น การออกใบอนุญาตส่งออก เป็นต้น และหน่วยงานภายนอกกรมการค้าต่างประเทศ ได้แก่ กรมศุลกากร ซึ่งรวมถึงการนำระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่เชื่อมโยง ติดตั้ง (Plug In) เข้าสู่แพลตฟอร์มของระบบการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จทางอิเล็กทรอนิกส์ (Biz Portal)

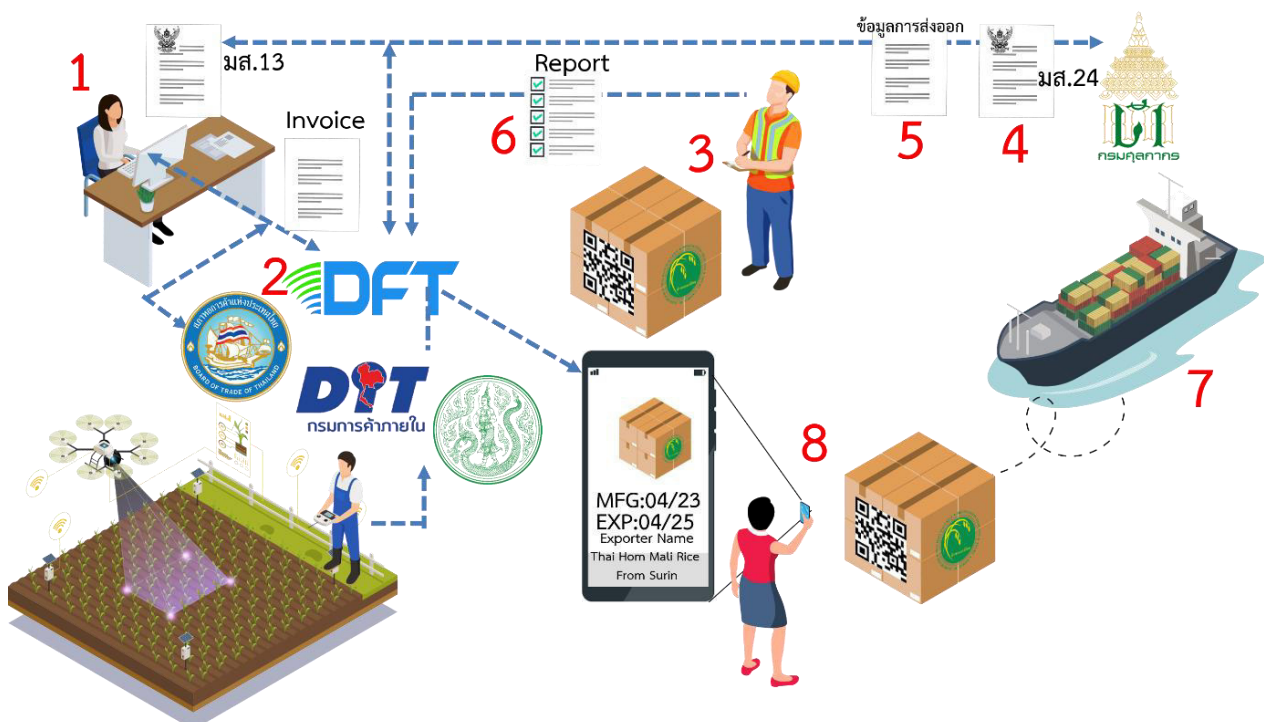
การเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับ มาจนถึงเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าต้องอาศัยการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ระยะแรก กำหนดให้เป็นการตรวจสอบย้อนกลับมายังผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐานซึ่งจะประกอบด้วยข้อมูลของผู้ส่งออกและข้อมูลการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานสินค้าก่อนการส่งออก

ระยะต่อมา การเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับเพื่อแสดงถึงแหล่งที่มาของสินค้าตลอดห่วงโซ่อุปทาน เริ่มตั้งแต่ผู้ส่งออกต้องกรอกข้อมูลของพ่อค้าคนกลาง โรงสี ที่จัดหาและจัดจำหน่ายสินค้า โดยอาศัยฐานข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ในขณะที่พ่อค้าคนกลาง โรงสี ต้องกรอกข้อมูลว่ารับซื้อสินค้ามาจากเกษตรกรรายใด ซึ่งในระยะแรกของการดำเนินการ อาจจะต้องใช้ภาพรวมพื้นที่ไปก่อนที่จะพัฒนาเชื่อมโยงข้อมูลตรวจสอบย้อนกลับอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐภายในกระทรวงพาณิชย์ ได้แก่ กรมการค้าภายใน และหน่วยงานภายนอก ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามหลักคิดเกษตรผลิตพาณิชย์ตลาด ภายใต้ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต ในการเชื่อมต่อบริบทตรวจสอบย้อนกลับ ซึ่งจะมีฐานข้อมูลเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และข้อมูลการผลิตสินค้าตามมาตรฐานต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) สินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น โดยอาศัยกลไกการทำงานของคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต ชุดที่ 3 คือ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มาตรฐานความปลอดภัย และการตรวจสอบย้อนกลับ โดยมีองค์ประกอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการค้าต่างประเทศ กรมการค้าภายใน กรมทรัพย์สินทางปัญญา สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรมวิชาการเกษตร เป็นต้น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรงตั้งแต่การผลิต การตลาด การตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานสินค้า ตลอดจนมีข้อมูลผู้ส่งออก ผู้ประกอบการ พ่อค้าคนกลาง และเกษตรกร ตลอดห่วงโซ่อุปทาน

ทั้งนี้ ในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับ อาจใช้กลไกของคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการเกี่ยวกับการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล และคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ซึ่งกรมการค้าต่างประเทศได้นำระบบให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐานใหม่เชื่อมต่อกับ Biz Portal ไว้ก่อนหน้านี้แล้ว

ภาพที่ 7 สรุปข้อเสนอ “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model”

2.2.4 ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินการตามข้อเสนอ

ปัจจัยสำคัญที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินการตามข้อเสนอ เรื่อง “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model” เป็นการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐซึ่งจะต้องให้ความร่วมมือในการส่งเสริมและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน และที่สำคัญคือภาคเอกชนต้องตระหนักถึงความสำคัญของการกำหนดสินค้ามาตรฐาน และการดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าว่าเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มและเป็นความต้องการของผู้บริโภคในตลาดยุคใหม่ที่มีความสำคัญกับคุณภาพมาตรฐานสินค้า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก และการตรวจสอบย้อนกลับไปจนถึงแหล่งที่มาของสินค้า อีกทั้ง ภาคเอกชนยังต้องเปิดใจและให้ความร่วมมือในการป้อนข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องเข้าสู่ระบบ แสดงความคิดเห็น ทดลองใช้ระบบพร้อมขับเคลื่อนการทำงานไปด้วยกันโดยไม่คิดว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นอุปสรรคและเพิ่มขึ้นตอนในการส่งออก ทั้งนี้ กรมการค้าต่างประเทศ ได้กำหนดการบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวใน 2 ส่วน ได้แก่ 1) การดำเนินการทุกขั้นตอน ควรมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นผ่านการจัดประชุม สัมมนา โดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานพันธมิตร บูรณาการการทำงานร่วมกัน และภาคเอกชนซึ่งถือเป็นผู้รับบริการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหา และเผชิญความท้าทายไปด้วยกัน 2) อาศัยกลไกการบูรณาการการทำงานร่วมกันผ่านคณะกรรมการร่วม เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการสร้างเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัย และการตรวจสอบย้อนกลับ ภายใต้ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการเกี่ยวกับการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล และ คณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการดำเนินการตามข้อเสนอดังกล่าวจะต้องได้รับจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ เนื่องจากเป็นการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ซึ่งต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการพอสมควร ในการนี้ กรมการค้าต่างประเทศจึงได้กำหนดการบริหารจัดการปัจจัยด้านงบประมาณ เพื่อไม่ให้กระทบต่อการดำเนินการตามข้อเสนอ โดยแบ่งระยะเวลาของงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ผ่านมา เพื่อให้การพิจารณาจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามระยะเวลาของการปฏิบัติงาน

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

ข้อเสนอ เรื่อง “การยกระดับการให้บริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันส่งออกสินค้ามาตรฐาน ตาม BCG Economy Model” เป็นแนวความคิดและการนำเทคโนโลยี มาช่วยในการยกระดับการให้บริการส่งออกสินค้ามาตรฐาน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ และนำมาซึ่งการเพิ่มรายได้เข้าสู่ประเทศตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ผู้ส่งออก ผู้ประกอบการ และที่สำคัญที่สุดคือเกษตรกร ซึ่งเป็นไป

ตามโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน หรือ BCG Economy Model และก้าวเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ โดยผู้ที่จะขับเคลื่อนข้อเสนอดังกล่าวให้เกิดผลเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีคุณลักษณะหรือสมรรถนะที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

2.3.1 การผลักดันให้เกิดนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง (Driving Innovation and Change)

เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน วิเคราะห์ คาดการณ์และแก้ไขปัญหา รวมทั้งสนับสนุนบุคลากรให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง พัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

2.3.2 การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการและความร่วมมืออย่างเต็มที่ (Facilitating Hyper - Collaboration)

สามารถสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์ทีมงานที่ดีมีศักยภาพในการทำงาน ทั้งภายในและระหว่างองค์กร เพื่อการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะต้องพัฒนาและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสามารถส่งเสริม ผลักดันให้เกิดความร่วมมืออย่างเต็มที่จากทุกภาคส่วน

2.3.3 การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ (Achieving Result)

สามารถบริหารจัดการและกำกับดูแลการปฏิบัติงานท่ามกลางสถานการณ์ที่กดดันได้เป็นอย่างดี มีความขยัน อดทน มุ่งมั่น พยายามในการทำงานจนบรรลุผลสำเร็จ เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.3.4 ความสามารถในการตัดสินใจ (Decision Making)

สามารถพิจารณาทางเลือกในการดำเนินการที่ดีที่สุด ภายใต้แรงกดดันและข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร ระยะเวลา ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนมีแนวทางรับมือและแก้ไขปัญหา โดยสามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย รวมทั้งคาดการณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทันต่อสถานการณ์

2.3.5 ทักษะดิจิทัล (Digital Skill)

มีความเชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมดิจิทัลในระดับที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และช่วยผลักดันเพื่อยกระดับองค์กรให้สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในการปฏิบัติงานและบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบริหารจัดการองค์กรให้มีมาตรฐานการให้บริการด้านดิจิทัลได้ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ

2.3.6 การสื่อสารโน้มน้าว (Communication and Influencing)

ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นในทุกภาคส่วนและทุกระดับชั้นอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม รวมทั้งการถ่ายทอดความคิด และโน้มน้าวด้วยข้อมูลในรูปแบบที่นำความเข้าใจไปสู่กลุ่มเป้าหมายและบรรลุวัตถุประสงค์ โดยสามารถวิเคราะห์และจับประเด็นจากการฟังและการอ่าน และสื่อสารโน้มน้าวผู้ฟังให้คล้อยตามและดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับจุดแข็ง และทักษะของผู้ศึกษาที่ได้รับการประเมิน DISC แบบประเมิน 360 องศา และแบบประเมินเชิงสถานการณ์ จากภาวะผู้นำที่ได้กล่าวมาทั้งหมดมีเพียงทักษะดิจิทัลซึ่งอยู่ในระดับสามารถพัฒนาและฝึกฝนทักษะในด้านนี้ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาจะได้ใช้เป็นแนวทางและเป้าหมายในการพัฒนาตนเองในด้านดังกล่าวให้สูงขึ้น เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้พัฒนางานราชการ องค์กร และประเทศชาติต่อไป

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

สำนักงานมาตรฐานสินค้า กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2554). **รวมกฎหมายมาตรฐานสินค้าขาออก**. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2561). **เครื่องหมายรับรองและมาตรฐาน** กับการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและอาหารของญี่ปุ่น. กรุงเทพมหานคร

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2564). **เป้าหมายสำคัญในการนำภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ปี 2564-2565**. สืบค้น 14 เมษายน 2566 จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/61694/>

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2564). **กรอบแนวทางการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย ระยะ 20 ปี**. สืบค้น 7 เมษายน 2566 จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/infographic/49394/>

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). **โมเดลเศรษฐกิจ บีซีจี**. สืบค้น 15 เมษายน 2566 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2561). **ประเทศไทย 4.0 - ระบบราชการ 4.0**. สืบค้น 15 เมษายน 2566. จาก <https://opcd.go.th/file/reader/MVI8fDQyfhXmaWx3VwbG9hZA>

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). **ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2569**. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2566. จาก <https://www.sepo.go.th/assets/document/file/>.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565). **BCG Economy Model. นิตยสารสาระวิทย์ โดย สวทช.** สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2566. จาก <https://www.nstda.or.th/sci2pub/bcg-economy-model-infographic/>

ประวัติผู้เขียนเอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

นางอรรรัตน์ สิทธิบุศย์

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ประวัติการศึกษา

ปี 2541 ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปี 2545 ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประสบการณ์การรับราชการ

ปี 2544 - 2545 ลูกจ้างชั่วคราว สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปี 2545 - ปัจจุบัน รับราชการที่กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ผลงานทางวิชาการ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดและอุปสงค์ส่งออกข้าว 100 เปอร์เซ็นต์ ของไทย ภายใต้ข้อผูกพันทางการค้าขององค์การการค้าโลก”

รางวัลหรือทุนการศึกษา (เฉพาะที่สำคัญ)

รางวัลยกย่องเชิดชูผู้ประพฤติตนตามหลักประมวลจริยธรรม ประจำปี 2565

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการกองมาตรฐานสินค้านำเข้าส่งออก

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

เลขที่ 563 ถนนนนทบุรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000